

Részletes szakmai zárójelentés

"A szövetkezés-együtműködés gazdasági és társadalmi feltételei és akadályai a magyar élelmiszer-gazdaságban, különös tekintettel a bizalom termelői szinten vizsgált kérdéseire"

NKFIH- OTKA K105730 sz. téma

2012. szeptember 1. - 2017. augusztus 31.

Témavezető: Dr. Szabó G. Gábor

Háttér, motiváció, célkitűzések

A mezőgazdasági termelés eredményét és jövedelmezőségét nagyban befolyásolja a termelők közötti együttműködés mikéntje (formája) és hatékonysága (Takácsné-Takács, 2003; Takács, 2017). A termelők közötti együttműködés lehet *informális* (pl. gépi bérszolgáltatás, kölcsönösségen alapuló munkavégzés, gépek, eszközök kölcsönadása egymásnak, közös inputbeszerzés, illetve értékesítés, szolgáltatások közös igénybevétele stb.), illetve *formális*, azaz szerződésbe foglalt, jogilag szabályozott (pl. szövetkezetek, gépkörök és más termelői szervezetek, gazdasági társaságok, szakmaközi szervezetek, terméktanácsok stb.).

Értelemszerűen az előbbi csoportba tartozó tevékenységek, jellegüknél fogva nehezen dokumentálhatók és kutathatók, hiszen sok esetben a fekete-, illetve szürkegazdaság határán mozognak. Utóbbi csoportba tartozó együttműködések, mint például a termelői szervezetek, szövetkezetek elméleti és gyakorlati előnyeit azonban sokrétűen tárta fel a szakirodalom (lásd pl.: van Bekkum - van Dijk, 1997; Bijman et al., 2012; Harte, 1997; Szabó G.G., 2002, 2011, 2013; Takács, 2000; Nagy c Takács, 2001, Jámbor – Szabó G.G., 2017). Az uniós felmérések (lásd pl.: Bijman et al., 2012; COGECA, 2015) szerint azonban a tagországok nagy részében a szövetkezésben rejlő lehetőségeket még nem használják ki, különösen igaz ez az új tagországokra.

Sok esetben viszont például a kicsi- és közepes gazdaságok, mint általában a családi gazdaságok, nem képesek egyedül hatékonyan tárolni a terméket, piacra jutni, feldolgozni stb.. Ezekre a problémákra segíthetnek az új típusú szövetkezetek és más jogi formában működő termelői tulajdonú szervezetek (pl. TЭСZ-ek, termelői csoportok), melyek bizonyos feltételek teljesülése esetén és korlátozott ideig EU-s támogatást is kapnak. Ennek ellenére mind elterjedtségét, mind pedig piaci részarányát, gazdasági jelentőségét (pl. nagyobb hozzáadott értékű tevékenységek [pl. feldolgozás, vertikális integráció] kiépítését, exporttevékenység folytatását) tekintve az újonnan csatlakozott országok messze elmaradnak a régi EU tagországok szintjétől (Barta et al., 2010; Bijman et al., 2012; Biró et al., 2015; COGECA, 2015; Dorgai et al., 2005; Kapronczai et al., 2005; Szabó G.G, 2011; Szabó G.G. - Barta, 2014). Fontos lenne tehát, hogy az új tagállamokban a szövetkezeteknek a foglalkoztatás- és szociálpolitikában, a regionális- és vidékfejlesztésben betöltött szerepe hangsúlyossá váljon a mezőgazdasági tevékenység előmozdítása mellett. Mindezek a kívánalmak fokozottan érvényesek Magyarországon vonatkozásában.

Magyarországon a duális, sok ágazat esetében atomizált birtok- és üzemszerkezet miatt a termelői szervezetek, például szövetkezetek által megvalósított *koordináció az egész magyar*

élelmiszer-gazdaság számára versenyképességi és hatékonysági kérdéssé vált, főként az EU-csatlakozás után. Létezik azonban egy „anti-globalizációs” trend is a világban: kicsi, lokális ellátási láncok integrálják a kis- és közepes gazdaságokat. Utóbbi esetekben, azaz a mezőgazdasági termelőket és a fogyasztókat egyaránt magába foglaló láncokban, a bizalom és a személyes, informális kapcsolatok jelentősége még nagyobb. Tehát a szövetkezés a kisebb termelők számára is igen fontos (például közös teherautó beszerzése a termékek termelői piacokra való közös eljuttatása céljából), de a - sokszor csak relative, regionálisan - nagyobb gazdaságok számára egyenesen elengedhetetlen, például magasabb hozzáadott értékű tevékenységek, azaz például feldolgozás, export stb. esetében. Azonban a sok gazdasági és nem-gazdasági előny ellenére, csak kevés termelői szervezet létezik a magyar élelmiszer-gazdaságban, azok szervezetsége és piaci részesedése is igen alacsony, s általában véve is nagyon alacsony szintű a szövetkezés, valamint az együttműködési hajlandóság Magyarországon (Szabó et al. 2005; Wiesinger et al., 2008 stb.). A fenti alapprobléma szorosan kapcsolódik a bizalom és a társadalmi tőke egész társadalomra jellemző alacsony szintjéhez (Szabó et al. 2005, Tömpe 2008, Tóth, 2009 stb.). A szövetkezést és együttműködést célzó, azt előmozdítani kívánó kutatás tehát alapvetően fontos napjainkban, hiszen annak eredményei az egész társadalom és gazdaság hasznára válhatnak, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy 2020 után az elérhető EU támogatások lényegesen átalakulnak, s vélhetően csökkennek is.

A fenti okok miatt, a 2012-2017 közötti az OTKA K105730 sz. téma által támogatott kutatás deklarált célja tehát az volt, hogy feltárja a magyar élelmiszer-gazdasági szövetkezés, együttműködés gazdasági és társadalmi akadályait, mikro- és makrogazdasági feltételeit, valamint fejlesztési lehetőségeit a magyar élelmiszer-gazdaságban, különös tekintettel a bizalom és az emberi kapcsolatok *termelői szinten vizsgált kérdéseire*. A lehetséges integrációs, együttműködési formák kialakulásának elemzése tehát kiegészült az emberi (puha) tényezővel, humán erőforrással, emberi tőkével (elsősorban a bizalommal, motivációval stb.) kapcsolatos megfontolásokkal, tanulva a különböző hazai és külföldi megközelítésekből (Bakucs et al., 2008; Baranyai et al., 2011; Dudás, 2009; Forgács, 2006; Hansen et al, 2002; Larsen, 2008; Scholtes, 1998; Wilson , 2000 stb.).

A téma megközelítésének újszerűsége, alkalmazott módszerek, az empirikus adatbázis

A kutatás egyik újdonsága, hogy *a bizalom és együttműködés alacsony szintjének problémáját és az emberek gazdasági viselkedését, együttműködési aktivitását interdiszciplinárisan, komplex módon közelítettük meg*. Hazai és külföldi munkák tanulmányozásával átfogó elméleti, szakirodalmi elemzését végeztünk, s több tudományterület (agrár-közgazdaságtan, szervezet- és szövetkezetelmélet, jog, menedzsment, marketing, gazdaságpszichológia stb.) bevonásával vizsgáltuk a témát (lásd különösen: Barta – Szabó G.G., 2014a,b; Szabó – Szabó G.G., 2013, 2014; Szabó - Szabó G. G., 2014; Szabó, 2017; Jámbor – Szabó G.G., 2017 stb., illetve további publikációkat lásd 4. Melléklet, valamint Közlemények).

A másik novum, hogy *az alapvető koordinációs problémát a marketing csatorna egy másik szintjén tanulmányoztuk, mint ahogy szokásos*. Ahelyett, hogy a formális koordinációs szervezetekre (intézményekre) fókuszálnánk, mint például a szövetkezetek szintje, *mi az egyének (mezőgazdasági termelők-gazdálkodók) szintjén végeztünk (empirikus) vizsgálatokat*.

Az empirikus kutatás keretében, termelői-gazdálkodói szinten gyűjtött adatokat is használtunk az együttműködés és a bizalom jelentőségének, dimenzióinak –mélyinterjúkon és kérdőíves megkérdezésen alapuló felméréséhez (lásd többek között Baranyai – Szabó G.G., 2017a, b). A

kvalitatív vizsgálatok (pl. kiterjedt irodalmi áttekintés, mélyinterjúk lefolytatása, esettanulmányok készítése) mellett, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) segítségével lebonyolított, *az egész országra, minden ágazatra kiterjedő kvantitatív munkafázist* (például önkéntes és anonim, online adatfelvétel strukturált kérdőívek segítségével, illetve leíró és többváltozós matematikai-statisztikai módszerek használata) *is alkalmaztunk*.

A fent említett módszerek segítségével szisztematikusan gyűjtöttük össze, mértük fel a szövetkezés melletti és elleni gazdasági és társadalmi érveket, illetve az együttműködés akadályait makro- és mikroszinten.

Szintén fontos kiemelni, hogy követve Ihrig Károly tanácsát (lásd pl. Ihrig, 1929, 1937), az egyes (sok esetben informális) *termelői együttműködések elemzésekor* nem ragaszkodtunk a szövetkezet kifejezéshez, hiszen ahogy Ihrig (1929) is fogalmazott, sokkal inkább lényeges a szövetkezet/termelői szervezet és a tag közötti kapcsolat, mint, hogy mi van a cégtáblára írva. Hasonlóképpen, *nemcsak a formális, hanem az informális együttműködésekben való részvétel, illetve az azoktól távolmaradás okai* is érdekelték bennünket, tehát még azoktól a termelőktől is igyekeztünk információt gyűjteni, akik úgy nyilatkoztak, hogy semmilyen formában nem működnek együtt. *Az empirikus kutatás további főbb paramétereit, jellemzőit a következőkben részletezzük.*

Az említett K105730 sz. OTKA kutatás legfontosabb empirikus részéhez háttérként a *Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézete és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara közötti stratégiai megállapodás* szolgált, melynek keretében konzultációk és főként kérdőíves felmérés, illetve az azt kiegészítő 30 termelői és 25 szervezeti mélyinterjú készült. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szövetkezési, Integrációs és Agrárgazdasági Szolgáltatási Osztály kezdeményezésére indult, a NAK Megyei Igazgatóságainak, elsősorban a vidékfejlesztési referensek segítségével 2015 nyarán megvalósított, egyedülálló módon az egész országra kiterjedő és valamennyi szektorra vonatkozó online kérdőíves lekérdezés keretében történt termelői körben az adatfelvételezés. Az online kérdőíves felméréssel összesen 7728 gazdálkodó egységről nyertünk információt. Az így nyert adatbázis tisztítása során az erősen hiányosan kitöltött kérdőíveket kiszűrtük (kizárási kritériumként a 10%-nál alacsonyabb kitöltöttségi szintet foglalmaztuk meg, illetve alkalmaztuk), így a végleges elemszám 6573 darab lett.

A felmérésben használt kérdőív (lásd részletesen 1. Melléklet) kérdései öt nagyobb logikai egység köré csoportosultak, tételesen:

- I. modul: Első körben a gazdaságok általános adatait kérdeztük le, rákérdezve a működési formára, a gazdálkodás személyi és tárgyi feltételeire, az elmúlt naptári év (2014) gazdasági teljesítményére (pl. árbevétel és annak megoszlása), továbbá a megtermelt árualap értékesítési csatornáira;
- II. modul: A második logikai egység a gazdaságok együttműködési aktivitásáról gyűjtött információt. Ezen belül fontosabb területek: jelenleg milyen formális és informális együttműködési formákban vesz részt az adott gazdaság, illetve az ezekben történő belépésnek valamint részvételnek melyek voltak a legfontosabb motivációi; tagként, illetve résztvevőként milyen szolgáltatásokat vesz, illetve venne igénybe az együttműködés(ek)től; abban az esetben, ha a gazdaság nem tagja/résztvevője egyetlen együttműködési formának sem, akkor mi annak az oka;
- III. és IV. modul: A harmadik és negyedik nagy kérdéskör közgazdasági elméletek alapján (Sholtes-féle bizalom modell, morális kockázat, társadalmi normák, stb.) a bizalommal és az emberi kapcsolatokkal összefüggésben tartalmazott kérdéseket;

- V. modul: Az utolsó egység a gazdaság jövőre vonatkozó terveivel kapcsolatosan fogalmazott meg kérdéseket, vagyis, hogy a jövőben tervezik-e a valamilyen együttműködésbe történő belépést. A kérdőívek kitöltésére minden esetben a gazdaság elsőszámú döntéshozóját kértük.

A minta alapjellemezőinek további részletes leírását megadtuk a 2015. évi részjelentésben, illetve lásd Baranyai – Szabó G.G., 2017a,b), így most helyszűke miatt nem részletezzük.

Publikációs eredmények¹

A folyóirat publikációk mellett publikációs szempontból a legfontosabb a most záruló téma eredményeit is összegző, Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.) (2017b): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban (Budapest, Agroinform Kiadó, 361p.) c. könyv. A kötet, mely a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K105730 számú, pályázati program (2012-2017) finanszírozásában valósult meg, s a kutatási téma záró szimpóziumán (MTK KRTK KTI, Budapest, 2017. június 16., a részletes programot lásd a 2. Mellékletben) elhangzott előadások alapján készült. A könyv a szerzők által továbbfejlesztett, kiegészített tanulmányokat tartalmazza tematikus kötetbe szerkesztve.

A kötet tulajdonképpen folytatása a témavezető által írt a „Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban” c. könyvnek (Agroinform Kiadó, Budapest, 2011, 255 p.), mely a szövetkezés gazdasági lényegével és integrációs jelentőségével foglalkozik, elsősorban elméleti szempontból. Az új könyv, összhangban fent említett korábbi könyvben tett ígérettel, s a jelenlegi téma kutatási tervével elsősorban empirikusan, a magyar gyakorlatot görcső alá véve elemzi a szövetkezéssel-együttműködéssel kapcsolatos problémákat - lehetőségeket. Az egyes fejezetek így részben összegzik a kutatási programban elért legfontosabb eredményeket (Bevezető tanulmány: Baranyai - Szabó G.G., 2017b; Szabó G.G., 2017; Baranyai et al., 2017; Szabó, 2017; Jámbor – Szabó G.G., 2017;) stb.); másrészt a különböző szerzők saját kutatási eredményeiket mutatják be az együttműködést lefedő három nagyobb témakörben: I. Normák, értékek és attitűd, II. Elmélet és szabályozás az Európai Unióban, III. Együttműködés az élelmiszer-gazdasági gyakorlatban. A könyv ingyenesen és online letölthető: <http://real.mtak.hu/63020/>.

A kutatás eredményeit – fenti kötetben található tanulmányok mellett - természetesen egyéb publikációban, összesen 12 folyóirat-közleményben, 2 könyvben, 12 könyvrészletben, 8 konferencia közleményben (ISBN számmal), valamint 22 hazai és külföldi konferencia előadásban is bemutattuk (lásd részletesen 4. Melléklet, illetve a Közleményeket). A következőkben összefoglaljuk a legfontosabb új kutatási eredményeket.

A legfontosabb kutatási eredmények

Helytakarékossági és áttekinthetőségi szempontok miatt a korábbi részjelentésekben foglaltakat nem ismételjük meg, s *elsősorban az új empirikus eredményeket foglaljuk össze.*

¹ Köszönet a projektben résztvevő Tési-Páll Viktóriának a Közlemények elektronikus felületre való felvitelért és a projektben nyújtott sokrétű segítségéért.

Ennek során a kutatásban résztvevő szerzők által jegyzett megfelelő könyvfejezetet, illetve esetenként más publikált közleményeket fogjuk elsősorban hivatkozni.

Szabó (2017) - szakirodalmi áttekintés keretében - a társadalmi tőke és legfontosabb összetevőinek közgazdasági és szociológiai elméletét, illetve ezek magyar nemzetgazdaságot is érintő problematikáját mutatja be. Tanulmányában elsőként a hazai társadalmi és politikai kihívások legfontosabbjának, nevezetesen a politikai gyűlölködés megszüntetésének kérdését tárgyalja, majd a társadalmi tőke elméletét és főbb összetevőit megalapozó klasszikusok munkáját ismerteti, végül a hazai szociológiaelmélet jeles képviselőinek írásait tekinti át. A tanulmány legfontosabb tanulsága, hogy a politikai pártok egymás iránti bizalmatlansága, amennyiben nem ellenfélnek, hanem ellenségnek tekintik egymást, értelemszerűen a szimpatizánsaikra is kiterjed. Ez az állapot nem tartható fenn, mert az ország csődjéhez vezet. A másik igen jelentős és veszélyes probléma ma Magyarországon a korrupció. Gyakorlati szempontból a legfontosabb megállapítás, hogy a gazdaságszociológusok egybehangzó véleménye szerint *az egyes települések, valamint kistérségek fejlesztési programjainak sikere egyrészt az ottani közösség összefogásán és eltökéltségén, másrészt egy stratégiai szemléletű, céltudatos és kemény vezető munkáján múlik.* Ez utóbbi a szövetkezők megszervezése szempontjából is nagyon fontos kritérium. Érdekes megállapítás, hogy a szerző szerint a magyarországi társadalmi tőke gyengülése a lakosság vallásos érzületének gyengülésével is kapcsolatban van.

Jámbor – Szabó G. G. (2017) a mezőgazdasági termelői együttműködések európai szakirodalmát foglalja egységes keretbe és a téma 2000 óta nemzetközileg referált folyóiratokban megjelent legfontosabb szakirodalmi publikációit tekinti át, mutatja be. A könyvfejezetet tematikusan épül fel, *hat témakör* köré csoportosítva a megjelent cikkek legfontosabb eredményeit. Először a definíciós kérdéseket mutatja be a fejezet, utalva arra, hogy változott a szövetkezetekről való gondolkodás az európai tudományos térben. A második fontos témakör a szövetkezetek létrejöttének okait vizsgálja, ahol láthatóvá válik, hogy a piaci alkuerő, az aszimmetrikus piaci pozíciók megléte és a beruházási kényszer a legfőbb okai a szövetkezetek létrejöttének, valamint a kialakult piaci árak és a tranzakciós költségek játszanak még fontos szerepet. A szövetkezetek létrejöttének ugyanakkor politikai okai is lehetnek és ezzel kapcsolatban a szakirodalmak egyértelműen utaltak a kelet-közép-európai szövetkezés sajátosságaira. A következő fejezetpont a szövetkezés előnyeit vizsgálja és ennek kapcsán a legfontosabb következtetés az volt, hogy a gazdasági előnyökön túl a szövetkezés komoly társadalmi és környezeti előnyökkel is jár, melyeket az utóbbi években kezdtek aktívan kutatni. A tradicionális gazdasági előnyök mellett a társadalmi előnyök a vidéki társadalmi kapcsolatok erősödésében öltenek leginkább testet, míg a környezeti előnyök szakirodalma leginkább a növényi-állati rendszerek integrációjának és az agrár-környezeti szövetkezeteknek az előnyeit kutatja. A következő nagyobb téma a szövetkezetek belső felépítésének vizsgálata, ahol megállapítják a szerzők, hogy a nyugat-európai szövetkezetekben a hibrid irányítási struktúrák megjelenésével átalakulóban van a szövetkezeteken belüli döntéshozatal és egyre inkább megerősödik a menedzsment autonómiája, ezzel együtt pedig csökken a tagok operatív döntésekben való részvételének lehetősége. A szövetkezetek a fenti folyamat során új bevételi forrásokat szereznek és erősítik a felügyeleti ellenőrzést. Az ötödik fejezetpont a szövetkezetek teljesítményét befolyásoló irodalmak legfontosabb megállapításait összegzi és a többségük szerint a rugalmas szervezeti struktúra és irányítási rendszer, a nemzetközi piacokba való beágyazódás, valamint a kedvező jogszabályi környezet voltak a szövetkezetek teljesítményét leginkább befolyásoló tényezők. Megjelentek ugyanakkor a bizalommal, informáltsággal és hozzáállással kapcsolatos kérdések is. Az utolsó nagyobb kérdéskör a kapcsolatok és a bizalom témakörét vizsgálja és rámutat,

hogy a célokkal való azonosulás, a fiatal életkor, a vezetői tapasztalat hiánya, a kisebb szövetkezeti méret és a személyes kapcsolatok mind a bizalom növekedését eredményezték.

Érdekes szakirodalmi megállapítás, hogy tanulmányozva a legújabb nemzetközi és magyar szakirodalmat (pl. *Jámbor - Szabó G.G., 2017*) nemigen találtunk a mi kutatásunkhoz hasonló szemléletű (termelői szinten vizsgálva a kérdést) és nagyságú (elemszámú) empirikus felmérést, mert a legtöbb tanulmány, illetve kutatás elsősorban szervezeti szinten, pl. egy vagy néhány szövetkezet tagságával kapcsolatban vizsgálja a kérdést, nem pedig általánosságban, több szektort, illetve régiót érintve; az egyáltalán nem együttműködőket pedig meg sem szólítva. Érdekesség viszont, hogy a hazai szakirodalomban található néhány fontos kutatási anyag, mely a termelők megkérdezésére (is) épít (pl. Kapronczai et al., 2005, Baranyai, 2015).

A projekt keretében mi is végeztünk több, a nagyobb elemszámú, NAK-kal közös kutatást kiegészítő, esettanulmány jellegű kutatást, szövetkezeti tagok szervezetbe való belépésének, s azon keresztül való értékesítésének indokairól, melynek eredményeit idén például a legrangosabb európai agrár-közgazdasági konferencián (EAAE Congress, Parma, Italy, 2017) poszter formájában be is mutattuk (*Szabó G.G. et al., 2017*).

Baranyai et al. (2017) pedig a bizalom szerepét vizsgálják egy mezőgazdasági marketing szövetkezetben a magyar zöldség-gyümölcs ágazatban. *A könyvfejezet a bizalom hatását elemzi a tagok szövetkezet iránti elköteleződésére és a szövetkezeti tagsággal való elégedettségére.* A bizalom elemzése két dimenzió mentén (érzelmi és racionális) és két relációban (tagok közötti, valamint tagok és menedzsment között) jelenik meg.

A kutatási eredmények alapján a következő téziseket (T) lehet megfogalmazni:

T1: A tagok közötti és a tag-menedzsment közötti (érzelmi és racionális) bizalomnak jelentős hatása van a csoportkohézióra. Ugyanakkor számításaink eredményei azt jelzik, hogy a csoportkohézió fejlődésében a tagok közötti bizalom szintje némileg fontosabb, illetve a bizalom dimenziók közül az érzelmi dimenzió hatása jelentősebb.

T2: A csoportkohéziót a tagok közötti érzelmi bizalom szintje nagyobb mértékben determinálja, mint a racionális bizalomé.

T3: A csoportkohézió kialakulásában a tagok és a menedzsment között meglévő érzelmi alapú bizalom szerepe nagyobb, mint a racionális bizalomé.

T4: A bizalom jelentős hatást gyakorol a szövetkezeti tagok elégedettségére.

T5: A szövetkezeti tagok elégedettségének alakulásában az érzelmi bizalom hatása nagyobb, mint a kognitívé. Eredményeink ugyanakkor azt mutatják, hogy az érzelmi bizalom leginkább a tagság és menedzsment relációban hat az elégedettségre.

T6: A csoportkohézió jelentős hatást gyakorol a szövetkezeti tagok elégedettségére.

A tanulmány egyik legfontosabb eredménye, hogy a vizsgálatok rámutattak arra a tényre, hogy a termelői szerveződések sikerességében a tagok és a menedzsment relációban megjelenő bizalomnak kulcsfontosságú szerepe van.

Végül, a fent említett, nagy elemszámú, országos mintára vonatkozóan, *Baranyai - Szabó G.G. (2017b) legfontosabb megállapításai* a következők. A kutatás tapasztalatai szerint a felmért termelői kör (N=6573) *több mint fele (51%) semmilyen együttműködésben nem vesz részt.* Az együttműködésektől történő *távolmaradás legfőbb okaként a gazdálkodók az elköteleződés és függőség kerülését,* továbbá az *együttműködésekkel kapcsolatos információk,* illetve maguknak a *csatlakozás lehetőségét kínáló együttműködéseknek a hiányát* jelölték meg. Számos gazdálkodó hivatkozott még a *korábbi rossz tapasztalatokra* is. A kooperáló gazdálkodók a *formális együttműködések keretein belül* mutatják a legnagyobb aktivitást, melyek közül a *termelői tulajdonú szervezeti formák* (pl.: TЭСZ) tekinthetők kimagaslóan a legnépszerűbbnek. Az *informális együttműködések* által kínált lehetőségekkel is számos gazdálkodó él, ezen a területen a *legnépszerűbbek a technikai erőforrások* (pl.: gépek)

egymásnak történő kölcsönadása, közös értékesítés, kölcsönösségen alapuló gépi/fizikai munka, illetve gépi bérszolgáltatás tevékenységek. Az együttműködés regionális vizsgálata számos különbséget jelez az országos adatokhoz képest. A bizalom és az együttműködés összefüggését vizsgálva arra jutottunk, hogy a bizalom együttműködési aktivitásban betöltött szerepe igazolható, ugyanakkor az előbbi csak csekély mértékben befolyásolja utóbbit. Esettanulmány keretében vizsgáltuk a bizalomra ható tényezőket is a magyar mezőgazdaságban. A bizalmat két tényező, a lojalitásba és a képességekbe vetett hit terében elemeztük. Statisztikai vizsgálatokkal igazoltuk, hogy a lojalitási dimenzió fontosabb szerepet tölt be a bizalom kialakulásában, mint a szakmai kompetenciába vetett hit.

Egy másik, *speciális adatbázis alapján Baranyai* könyvében (2015) a *magyarországi géphasználati együttműködések elméleti és gyakorlati kérdéseit* boncolja, alapvetően arra a kérdésre keresi a választ, hogy a hazai szántóföldi növénytermesztő gazdaságok számára a *géphasználati együttműködések miért nem preferáltak* a gazdaságok gépi kapacitásigényének kielégítésében. A szántóföldi növénytermesztő gazdaságok körében végzett, kérdőíves felmérésen alapuló empirikus vizsgálatok tapasztalatai szerint ennek *számos oka van*, melyek közül a legfontosabbak: a bizalom alacsony szintje, amely részben visszavezethető az együttműködési kapcsolatokban megjelenő morális kockázat jelenlétére; a gazdálkodók alacsony szintű ismerete a potenciálisan számításba vehető közös géphasználati formákról; valamint a valódi gazdasági kényszer hiánya.

A következőkben a kutatás egésze során szerzett tapasztalatok, empirikus eredmények alapján fogalmazunk meg következtetéseket, javaslatokat.

Következtetések, javaslatok

Kétségtelen gazdasági és társadalmi előnyeik ellenére, a magyarországi termelői kezdeményezések túlnyomórészt gyengék és erőtlenek, alig néhány erősebb szervezet szolgálja a termelők érdekeit. Magyarozatként a mikro- és makrogazdasági okok mellett, egyértelműen az *összefogási hajlam és a bizalom hiánya említhető*, mely sokszor együtt jár egyfajta opportunistá, önző gondolkodásmóddal. Ugyanakkor, a *termelői tulajdonú koordináció – integráció nemzetközi és hazai* tekintetben egyaránt *döntő jelentőségű versenyképességi valamint hatékonysági kérdéssé vált* EU-csatlakozásunk után, ezért fenti szervezetek gazdasági szerepének, fejlődésének; illetve kialakulása akadályainak további *több szempontú és empirikus elemzése rendkívül fontos és időszerű*.

Jelen kutatásunk a szövetkezés-együttműködés gazdasági -társadalmi feltételeit és akadályait vizsgálta a magyar mezőgazdasági termelők körében. Alapvető célkitűzésünk az volt, hogy helyzetértékelést adjunk a magyar *mezőgazdasági termelők együttműködési aktivitásáról* és az ahhoz kapcsolódó kérdéskörökről. Eredményeink egyrészt sötét képet festenek a hazai termelők együttműködési helyzetéről, egyúttal ugyanakkor reményt is keltenek. Sötét képet fest, vagyis negatív tapasztalat az, hogy *a felmért gazdálkodók fele semmilyen együttműködési megoldást nem vállal fel*, viszont a mögöttes okokat elemezve adott a megoldás, jobbítás lehetősége is: az együttműködéstől való *távolmaradás egyik markáns indokaként* fogalmazták meg a válaszadók az *ismeretek hiányát*. Nyilván felelőtlenség lenne azt állítani, hogy pusztán az ismeretek/információk hiánya miatt ilyen szerény az együttműködési aktivitás a magyar agrárgazdaságban, ugyanakkor ez a tény tökéletesen jelzi, hogy *a döntéshozóknak kiemelten kell foglalkozniuk ezzel a kérdéssel*. Az oktatás és a szakpropaganda eszközeivel *bővíteni szükséges a gazdálkodók és a fogyasztók ismereteit a különféle együttműködési formákról, hangsúlyozva azok gazdasági és társadalmi előnyeit*. Nagyon fontos lépés lenne, a minél

korábbi iskolai nevelés segítségével, *a termelők mentális attitűdjének a megváltoztatása és a pszichológiai korlátok lebontása.*

Más oldalról közelítve, reményt ad a felismerés, hogy a gazdálkodók közel fele részt vesz különféle kooperációs megoldásokban, vagyis az együttműködés csirái jelen vannak, a gazdálkodók egy részében megszületett már a felismerés, hogy sikeresek, hosszú távon életképesek és esetlegesen versenyképesek csak együtt, „egymás vállán építkezve” lehetnek.

Ehhez, természetesen *megfelelő kulturális háttér* mellett, olyan *átgondolt gazdaságpolitika* (például további ÁFA csökkentés a fekete gazdaság visszaszorítása érdekében, a termelői szervezetek-együttműködések számára rövid távú forgóeszközhitelk biztosítása szélesebb körben stb.) és az ebbe szervesen beilleszkedő agrár- és szövetkezetpolitika, valamint az előzőeket segítő, *jól áttekinthető és stabil gazdasági-jogi környezet valamint eszközrendszer* szükséges, mely a gazdálkodók számára motiváló.

A *lehetséges gazdasági előnyök* (például információs-tranzakciós költségek és kockázat csökkentése, piaci ellensúlyozó erő, kiszámítható ár valamint hosszú távú piac biztosítása stb.) mellett fontos figyelembe venni a termelői együttműködések *ún. nem-gazdasági előnyeit is.* Fontos előny lehet például az együttműködő tagok számára a köztük *fennálló informális és esetenként szoros személyes kapcsolat, illetve a bizalom megléte* (Szabó G.G., 2010; Szabó et al. 2011).

Összefoglalva saját kutatásunk empirikus tapasztalatait a résztémát illetően, a következő megállapításokat tudjuk megfogalmazni: *a bizalom együttműködési aktivitásban betöltött szerepe igazolható, ugyanakkor csak viszonylag csekély mértékben befolyásolja azt.*

Esettanulmányunk eredményei pedig egyértelműen felhívják a figyelmet *a lojalitási dimenzió fontosságára, melynek fejlesztése szükséges és kardinális kérdés a bizalom szempontjából. Ennek megvalósulása különféle közösségfejlesztő programok keretében lenne leginkább eredményes.*

A fentiek tükrében nagy szerepük lehet a *humánerőforrással, emberi tőkével* (elsősorban a bizalommal, hatalommal, motivációval, elkötelezettséggel stb.) kapcsolatos *további gazdasági és szociológiai vizsgálatoknak is,* hiszen ezek is lényeges ismérveket jelenítenek meg az egyes *(termelői) koordinációs formák életképességét és hatékonyságát illetően.* A jövőbeni kutatások során utóbbi elemzéseknek még nagyobb teret kell engedni, s esetleg, megfelelő szakemberek bevonásával, a „jelenséget” még összetettebb módon, akár pszichológusok segítségével is célszerű vizsgálni.

A kutatás eredményeinek hasznosítása, megosztása

A fent említett publikációkat (l. 4. Melléklet, illetve Közlemények) egészítette ki - a témavezető által is szervezett - szövetkezeti konferencia („Szövetkezés-együttműködés lehetőségei az élelmiszer-gazdaságban: elmélet és gyakorlat”, AKI, 2013. április 4), a Gazdálkodás c. folyóirat „szövetkezeti különszámában” (2013/3.szám) megjelent tanulmányaival. Utóbbiak igen jól összefoglalják az utóbbi években a szövetkezetekkel, együttműködésekkel kapcsolatos részben elméleti, de főként empirikus kutatási eredményeket². A számban megjelent tanulmányok közül 3 is a K105730 sz. téma közvetlen

² Hozzá kell tenni, hogy más kutatók mellett, az elmúlt években az AKI is nagyon hasznos kutatásokat folytatott a témában, a legújabb tanulmány például igen átfogó módon mutatja be az agrár- és vidékfejlesztési

támogatásával készült, közülük 2 (Szabó G. Gábor: „Gondolatok az élelmiszer-gazdasági szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről”, illetve Takács István - Baranyai Zsolt: A géphasználati együttműködések, avagy a „virtuális üzemek” elmélete és gyakorlata a magyar mezőgazdaságban c. tanulmánya) a folyóirat 2013. évi nívódíját érdemelte ki. (l. 4. Melléklet, illetve Közlemények)

A korábban említett *záró szimpózium* (MTK KRTK KTI, Budapest, 2017. június 16.), műhelytanácskozás az 5 éves kutatás lezárásának igen fontos eseménye volt, melyre meghívtuk a tágabb értelemben vett téma elméleti és gyakorlati szakembereit. Tehát a kutatási témában részt vevő kutatók, a „team” (*Dr. Baranyai Zsolt, Dr. Juhász Anikó, Prof. Dr. Szabó Gábor, Dr. Szabó G. Gábor*) mellett számítottunk azokra a kutatókra, akik az együttműködéssel, bizalommal, társadalmi tőkével kapcsolatos kutatásokat folytatnak (elsősorban) az élelmiszer-gazdaságban, hogy releváns képet adhassunk a hazai helyzetről, problémákról, lehetőségekről. *Számítottunk a gyakorlati szakemberek visszajelzéseire, kontrolljára is*, s ez „be is jött”, igen izgalmas és értékes vita bontakozott ki a tanácskozáson, ami felveti hasonló rendezvények szervezésének igényét! (A részletes programot lásd 2. Melléklet)

A kutatás legfontosabb eredményeit bemutató könyv (*Szabó G.G. – Baranyai, 2017*) megjelenése alkalmából pedig egy *rendhagyó könyvbemutatót és interaktív eszmecserét* (MTK KRTK KTI, Budapest, 2017. szeptember 15.) szerveztünk, mely újabb alkalmat adott a kutatás eredményeinek bemutatására mellett *a témával kapcsolatos problémákról, lehetséges további kutatásokról szóló vitának* (a részletes programot lásd 3. Melléklet). Ahogy már említettük korábban, a könyv ingyenesen és online letölthető: <http://real.mtak.hu/63020/>.

Sikerrel szerepeltünk *neves nemzetközi konferenciákon* (részletesen lásd 4. Melléklet, illetve Közlemények): pl. EAAE Congress 2014 és 2017, 142. EAAE Seminar, ICA éves kutatási konferencia 2016, 2017; AES éves kutatási konferencia 2017; Romániai Magyar Közgazdász Társaság éves konferenciája meghívott előadóként 2013, 2014; *valamint számos kiemelkedő hazai rendezvényen, pl. MTA KRTK KTI Nemzetközi Workshop 2013, 2014, MAKE konferencia 2015, 2016; OMEK konferencia, 2016; VIII. Falukonferencia, 2017; Óvári Tudományos Napok 2013, 2014; Gyöngyösi Nemzetközi Tudományos Nemzetközi Napok, Georgikon Napok stb..*

Az *EAAE rendezvényeken való megjelenés* mellett a kutatás eredményeinek nemzetközi hasznosítása szempontjából kiemelkedő jelentőségű volt az idén március 23-án Brüsszelben a *COPA-COGECA képviselőivel való találkozás és eszmecsere*, illetve, másnap, március 24-én a *DG AGRI által szervezett igen magas szintű konferencián* (Conference on 'The role of Interbranch Organisations (IBOs) in the food supply chain'. Commission building Charlemagne, Brussels, March 24, 2017.) való nagyszerű előadás: „Co-operation in the food supply chain: some empirical experiences from the Hungarian agriculture” címmel (lásd 4 Melléklet, illetve Közlemények). Köszönet *Dr. Juhász Anikó* AKI főigazgatónak a közvetítésért, hiszen az említett események kiváló lehetőséget nyújtottak a kutatási eredmények releváns nemzetközi döntéshozók előtti rövid összefoglalására, s remélhetőleg a termelői együttműködés kérdéseit érintő EU-s szabályozás „testreszabottságának” befolyásolására.

Az eredmények hazai disszeminálását, megosztását segíti elő, hogy az MTA Agrárközgazdasági Bizottsága (AKB) augusztus 24-ei ülésén kiosztottuk a fent hivatkozott

együttműködések (Bíró - Rácz, 2015). Tehát a korábban olyan gyakran hiányolt magyar gyakorlati tapasztalatok is megjelennek különböző kiadványokban.

frissen megjelent könyv (Szabó G. G. – Baranyai, 2017) példányait, s kértük a szakma neves képviselőit, hogy segítsenek az ingyenesen és online elérhető digitális változatot is népszerűsíteni. A tervek és a megbeszéltek szerint az MTA AKB idei valamelyik ülésén előadás keretében össze is foglaljuk a téma legfontosabb eredményeit és tanulságait.

Természetesen, amellett, hogy a nyomtatott példányt hazai és nemzetközi könyvtárakba eljuttatjuk³ a digitális változatot (egyben és fejezetenként is) eljuttatjuk a téma iránt érdeklődő kutatóknak, doktori iskoláknak, tanszékeknek, ezzel is növelve a lehetséges felhasználások, hivatkozások számát.

Összefoglalva a lehetséges hasznosítási lehetőségeket, a mezőgazdasági szövetkezést és együttműködést akadályozó, befolyásoló és előmozdító tényezők feltárása segítheti az európai (pl. COPA-COGECA, DG Agri) és magyar gazdaságpolitikai döntéshozókat (pl. Miniszterelnökség, Földművelésügyi Minisztérium), illetve a „gyakorlati” szövetkezők (termelők) is használhatják az (empirikus) eredményeket, de szövetkezetek és más termelői szervezetek, a Hangya Szövetkezetek Együttműködése, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, valamint szakmaközi szervezetek, terméktanácsok, vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezetek stb. is profitálhatnak belőle.

HIVATKOZOTT IRODALMAK

Bakucs L. Z. – Fertő I. – Szabó G. G. (2008): The Impact of Trust on Co-operative Membership Performance and Satisfaction in the Hungarian Horticulture. In: Csáki Csaba és Forgács Csaba (szerk): *Agricultural Economics and Transition: "What was expected, what we observed, the lessons learned. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe Vol. 44.* Leibniz Institute für Agrarentwicklung in Mittel and Osteurope, Halle, 2008, pp. 382-392.

Baranyai Zsolt (2015): Géphasználati együttműködések: Elmélet és gyakorlat a magyar mezőgazdaságban. Miskolc: A közgazdasági-módszertani képzés fejlesztéséért Alapítvány, 2015. 320 p. (ISBN: 978-963-12-4689-6)

Baranyai Zs. - Béres D. - Szabó G. G.- Vásáry M. - Takács I. (2011): Factors of trust in machinery sharing arrangements. *ANNALS of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists.* 13 (6), pp. 18-22.

Baranyai Zsolt – Kovács Zoltán – Papp-Váry Árpád (2017): A bizalom hatása a tagok elégedettségére – egy felmérés tapasztalatai a „PAPRIKAKERTÉSZ” termelői szerveződés példáján keresztül. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt ed.: *A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban.* 2017. 361p. Budapest, Agroiinform, pp.209-232. (ISBN 978-615-5666-16-2)

Baranyai Zs. - Szabó G. Gábor (2017a): Helyzetértékelés a magyar gazdálkodók együttműködési aktivitásáról. In: Takács I. (szerk.) (2017): *Az együttműködési attitűdök gazdasági-társadalmi hatótényezői az Észak-magyarországi Régióban működő kkv-kban.* Az OTKA és a Károly Róbert Főiskola támogatásával. Gyöngyös, 2017. pp. 71-82.

³ Köszönet Bálint Évának, KTI könyvtár vezetője, a címlista összeállításáért és a publikációk MTMT-be való feltöltéséért.

Baranyai Zsolt – Szabó G. Gábor (2017b): A termelői szövetkezés–együttműködés gazdasági-társadalmi feltételei és akadályai a magyar mezőgazdaságban – az NKFI alap (OTKA) K105730. sz. kutatási téma legfőbb empirikus eredményei és következtetései. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt ed.: A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.15-64. (ISBN 978-615-5666-16-2)

Barta I. – Dorgai L. (szerk.) – Dudás Gy. – Varga E. (2010): A termelői csoportok és a zöldség-gyümölcs ágazatban működő termelői szerveződések Magyarországon. Agrárgazdasági Információk. AKI, Budapest, 2010. 6. sz.

Bekkum, O. F. van – Dijk, G. van (szerk.) (1997): Agricultural Cooperatives in the European Union. Van Gorcum, Assen.

Bijman, J.- Iliopoulos, C. – Poppe, K.J.- Gijssels, C. - Hagedorn, K. – Hanisch, M. – Hendrikse, G.W.J. – Kühl, R. – Ollila, P. – Pyykkönen, P. - van der Sangen, G. (2012): Support for Farmer's Cooperatives – Final Report, Wageningen UR, Wageningen, November 2012, p. 127

Borgen, S. O. (2001): Identification as a trust-generating mechanism in cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics* 72 (2), pp. 209-228.

Biró Sz. (szerk.) – Rácz K (szerk.) – Csörnyei Z. – Hamza E. – Varga E., – Bene E. – Miskó K. (2015): Agrár- és vidékfejlesztési együttműködések Magyarországon. Budapest, Agrárgazdasági Kutató Intézet.

COGECA (2015): Developments of agri-cooperatives in the EU 2014. Cogeca, Brussels, 5th February 2015 (PUB (14):9112:2)

Dorgai L. (szerk.) (2005): Termelői szerveződések, termelői csoportok a mezőgazdaságban. AKII, Agrárgazdasági Tanulmányok, No. 4.

Dudás Gy. (2009): A termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) lehetőségei a zöldség-gyümölcs termelők koordinálásában a ZÖLD-TERMÉK szövetkezet példáján keresztül. Szent István Egyetem Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő. Doktori (PhD) értekezés, p. 189.

Forgács Cs. (2006): Leadership and the importance of social capital in the transition of cooperatives. A case study of two cooperatives. *Studies in Agricultural Economics*, No. 105., pp. 23-38.

Hansen, M.H.- Morrow JR. J.L, P. - Batista, J.C. (2002): The impact of trust on cooperative member retention, performance and satisfaction: an exploratory study, *International Food and Agribusiness Management Review*, Vol. 5. pp, 41-59.

Harte, N. L. (1997): Creeping Privatisation of Irish Cooperatives: A Transaction Cost Explanation. Nilsson, J., Van Dijk, G. (eds): In *Strategies and Structures in the Agro-Food Industries*. Van Gorcum, Assen, pp. 31-53.

Ihrig K. (1929): Budapest szövetkezetei 1926-ban. *Statisztikai Közlemények*, Budapest.

Ihrig K. (1937): A szövetkezetek a közgazdaságban. Budapest: a szerző kiadása.

Jámbor A. – Szabó G.G. (2017): Szövetkezeti együttműködés az európai élelmiszer-gazdaságban: szakirodalmi körkép. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt ed.: A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.113-134. (ISBN 978-615-5666-16-2)

Kapronczai I. (szerk.) – Korodiné Dobolyi E. – Kovács H. – Kürti A. – Varga, E. – Vágó Sz. (2005): A mezőgazdasági termelők alkalmazkodóképességének jellemzői (Gazdálkodói válaszok időszerű kérdésekre). AKI, Budapest, Agrárgazdasági Tanulmányok, 2005. 6.sz., p. 197.

Larsen, K. (2008): Economic consequences of collaborative arrangements in the agricultural firm. Doctoral thesis. No. 2008:28. Swedish University of Agricultural Sciences. Uppsala.

Nagy I. - Takács I. (2001): Importance of Saving machinery using – and farmers helping cooperation in the agriculture – Eastern-European countries. ANNALS of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists. 3 (5), pp. 128-130

Sholtes, P. R. (1998): The Leader's handbook: making things happen – Getting things done. New York: McGraw-Hill.

Szabó Gábor (2017): A társadalmi tőke elmélete és szerepe a magyar nemzetgazdaságban. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt ed.: A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.67-92. (ISBN 978-615-5666-16-2)

Szabó G. – Katonáné K. J. – Popovics P. (2005): A társadalmi tőke szerepe a vidékfejlesztésben. In: A mezőgazdaság tőkeszükséglete és hatékonysága. (szerk. Jávor András). DE ATC AVK , Debrecen, pp. 223-229

Szabó Gábor - Szabó G. Gábor (2013): Bizonytalanság és bizalmatlanság: a társadalmi tőke és együttműködés az élelmiszer-gazdaságban. In: "Hensch Árpád" nyomdokain c. konferencia előadásainak anyagai (Szerk.: Hegyi Judit) NyME Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományok Kar Gazdaságtudományi Intézet, Mosonmagyaróvár, 2013. április 25. CD, p.1-14 (ISBN 978-963-334-108-7)

Szabó Gábor - Szabó G. Gábor (2014): A mezőgazdaság, ezen belül a szövetkezetek helyzetét meghatározó tényezők történelmi visszatekintésben. In: Schmidt R. - Bali Papp Á. (szerk.): XXXV. Óvári Tudományos Nap (Mosonmagyaróvár, Nyugat-magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, 2014. november 13.): A magyar és nemzetközi agrár- és élelmiszer-gazdaság lehetőségei. XXXV Óvári Tudományos Nap előadások és poszterek teljes anyaga CD-n. Mosonmagyaróvár: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, pp. 102-107. (ISBN: 978-963-334-194-0)

Szabó G. G. (2002): A szövetkezeti vertikális integráció fejlődése az élelmiszer-gazdaságban. Közgazdasági Szemle, 49 (3), pp. 235-251.

Szabó G. G. (2010): The importance and role of trust in agricultural marketing co-operatives. MTA – AKI, Budapest: Studies in Agricultural Economics, No. 112 (2010). pp. 5-22.

Szabó G. G. (2011): Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban: Gondolatok az ún. előmozdító típusú szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről. Budapest: Agroinform Kiadó, p. 255.

Szabó G. G. (2013): Gondolatok az élelmiszer-gazdasági szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről. Gazdálkodás 57 (3), pp. 203-223.

Szabó G. G. - Baranyai Zs - Takács I. (2011): The Importance and Role of Trust in Agricultural Co-operation – Some Empirical Experiences from Hungary. In: EAAE 2011 Congress: Change and Uncertainty – Challenges for Agriculture, Food and Natural Resources. Zurich, Svájc, 08.30. 2011.- 02.09. 2011. Zurich: ETH, pp. 1-13. Paper 139. (Letölthető: http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/116068/2/Szabo_Gabor_139.pdf)

Szabó G. G. – Barta I. (2014a): A mezőgazdasági termelői szervezetek-szövetkezetek jelentőségének és helyzetének változása az EU-csatlakozás után. *Gazdálkodás*, 58 (3), pp 263-278.

Szabó G. Gábor - Barta István (2014b): A szövetkezeti és a korlátolt felelősségű társasági forma összehasonlítása a magyarországi termelői együttműködések fejlődésének sikere szempontjából. In: Kis Livia Benita, Lukács Gábor, Nagy Barbara, Tóth Gergely (szerk.): *Évfordulók - trendfordulók Fesztetics Imre születésének 250. évfordulója: LVI. Georgikon Napok*, Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, 2014. október 2-3., pp. 397-406. (ISBN: 978-963-9639-60-7)

Szabó G. Gábor (2017): Előszó. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt ed.: *A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban*. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.9-12. (ISBN 978-615-5666-16-2)

Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.) (2017): *A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban*. Budapest, Agroinform, 2017. 361 p. (ISBN 978-615-5666-16-2, ingyenesen és online letölthető: <http://real.mtak.hu/63020/>).

Szabó, Gábor G.- Kovács, Zoltán - Baranyai, Zsolt (2017): Main causes for entries to producers' organisation and motivating factors for agricultural producers to market their produce through it - some Hungarian research experiences from the fruit and vegetable sector. Contribution presented at the XV EAAE Congress, "Towards Sustainable Agri-food Systems: Balancing Between Markets and Society" August 29th – September 1st, 2017, Parma, Italy. pp.1-12.

Takács I. (2000): Gépkör - jó alternatíva? *Gazdálkodás*. 44 (4), pp. 44-55.

Takács I. (szerk.) (2017): *Az együttműködési attitűdök gazdasági-társadalmi hatótényezői az Észak-magyarországi Régióban működő kkv-kban*. Az OTKA és a Károly Róbert Főiskola támogatásával. Gyöngyös, 2017. p. 190.

Takács I. – Takácsné Gy. K. – Baranyai Zs. (2012): The Role of Trust in Cooperation between farmers – the Outcomes of a Survey in Békés County. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce – APSRACT*, 6 (5), pp. 105-114.

Takácsné György K. – Takács I. (2003): Az üzemméret és a tőkehatékonyság összefüggései, a hatékonyságnövelés néhány alternatívája. In: *Birtokviszonyok és mérethatékonyság*. Budapest: AGROINFORM Kiadó és Nyomda Kft., pp. 99-16.

Tóth A. (2009): *Társadalmi tőke és közösségi marketing az élelmiszer-iparban*. (PhD értekezés) BCE Gazdálkodástani Doktori Iskola, Budapest.

Tömpe F. (2008): A társadalmi tőke nagyságának a felmérése a magyar farmgazdaságok körében, és összefüggése néhány jellemzőjünkkel. In: *Hatékonyság a mezőgazdaságban (Elmélet és gyakorlat)*. Szerk.: Szűcs István és Farkasné Fekete Mária. Budapest: Agroinform Kiadó, pp. 95-101.

Wiesinger, G. – Vihinen, H. – Tapio-Biström, M.-L. – Szabó, G. (2008): Social capital: a dynamic force against marginalisation? In: *Sustainable Land Management: Strategies to Cope with the Marginalisation of Agriculture*. (eds.: Brouwer, F. – van Rheenen, T. – Elgersma, A. – Dhillon, S.) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, pp. 197-215.

Wilson, P.N. (2000): Social capital, trust, and the agribusiness economics. *Journal of Agricultural and Resource Economics* 25 (1). pp. 1-13.

1. MELLÉKLET

Termelői együttműködések felmérése a kamarai tagság körében KÉRDŐÍV

A gazdálkodás helyszíne (megye):

Kérjük, hogy jelen kérdőívet a gazdaság „elszámú” döntéshozója töltsse ki!

Tisztelt Válaszadó!

Ön ezt a kérdőívet, mint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) regisztrált tagja kapja. A NAK és az MTA KRTK KTI együttműködésében készülő felmérés célja, hogy megvizsgálja a termelői szövetkezős-együttműködés gazdasági és társadalmi feltételeit és akadályait a magyar agrárgazdaságban.

Kérjük, hogy a kérdőívet a NAK-nál regisztrált gazdasági egységre vonatkozóan töltsse ki! Amennyiben a családon/háztartáson belül több regisztráció is van, vagyis többen is folytatnak – jogilag önálló – gazdálkodói tevékenységet, akkor azok jellemzőinek megadása további kérdőívek kitöltésével történjen!

Fontos! A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim, a benne szereplő adatok csak kutatási célokat szolgálnak, garantált, hogy azokba – válaszadóra visszaazonosítható módon – harmadik fél nem nyer betekintést! Mindezek alapján kérjük, hogy legjobb belátása szerint, őszintén válaszoljon a megfogalmazott kérdésekre.

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével hozzájárult a kutatás sikeréhez!

I. A GAZDASÁG ÁLTALÁNOS ADATAI

1.1. A gazdaság működési formája (Kérjük, jelölje X-el a megfelelő választ!)

(1) Östermelő;	☐	(4) Betéti társaság;	☐
(2) Egyéni vállalkozó;	☐	(5) Korlátolt felelősségű társaság;	☐
(3) Szövetkező;	☐	(6) Egyéb, mégpedig:.....;	☐
Az előzőeken túlmenően, családi gazdaságként működik? Nem (0) ☐ Igen (1) ☐			

1.2. Gazdálkodás személyi feltételei (Kérjük, jelölje X-el, illetve írja a pontozott vonalra a megfelelő válaszokat!)

Információk a gazdaság irányítójáról, elsőszámú döntéshozójáról...			
(A) A gazdaság irányítójának neme	(1) férfi ☐ (2) nő ☐		
(B) A gazdaság irányítójának életkora, év		
(C) A gazdaság irányítója önálló gazdálkodási tevékenységének kezdete, évszám		
(D) A gazdaság irányítójának legmagasabb iskolai végzettsége			
(1) kevesebb, mint 8 általános iskolai osztály;	☐	(5) főiskola vagy BA, BSc;	☐
(2) általános iskola (8 osztály);	☐	(6) egyetem vagy MA, MSc;	☐
(3) szakmunkás iskola;	☐	(7) egyéb:.....;	☐
(4) érettségi;	☐		
(E) A gazdaság irányítója rendelkezik-e mezőgazdasági végzettséggel?	Igen ☐ Nem ☐		
(F) A gazdaság irányítójának a mezőgazdasági tevékenységen kívüli, bármilyen egyéb (beleértve pl. a nyugdíjat is!) jövedelemforrása			
(1) nincs;	☐		
(2) van, ami az összes jövedelmének kevesebb, mint 25%-át biztosítja;	☐		
(3) van, ami az összes jövedelmének 25 - 50%-át biztosítja;	☐		
(4) van, ami az összes jövedelmének 50 - 75%-át biztosítja;	☐		
(5) van, ami az összes jövedelmének több mint 75%-át biztosítja;	☐		
(6) Nem tudom megítélni / nem akarok válaszolni.	☐		

1.3. Gazdálkodás tárgyi feltételei a 2014-es naptári év végén *(Kérjük, írja be, illetve jelölje meg X-el a megfelelő válaszokat!)*

Információk a gazdaság tárgyi feltételeiről...		
(A) A gazdaság által használt összes földterület nagysága, hektár	
(B) A gazdaság állatállományának nagysága:		
(1) A gazdaság nem rendelkezik állatállománnyal ☐		
(2) Szarvasmarha (tejelő), db	(6) Szarvasmarha (húshasznú), db	
(3) Juh és kecske, db	(7) Sertés, db	
(4) Vizi szárnyas, db	(8) Baromfi, db	
(5) Méh, család	(9) Hal, db	
(10) Egyéb, mégpedig:.....		
(C) Nagyságrendileg becsülje meg a gazdálkodást segítő technikai erőforrások (pl. gépek, épületek) összesített piaci értékét a gazdaságában!		
(1) 1 millió Ft alatt ☐	(2) 1-5 millió Ft között ☐	(3) 5-20 millió Ft között ☐
(4) 20-50 millió Ft között ☐	(5) 50-100 millió Ft között ☐	(6) 100 millió Ft felett ☐
(7) Nem tudom / nem akarom megadni ☐		

1.4. Gazdaság teljesítménye a 2014-es naptári évben *(Kérjük, írja be a pontozott vonalakra, illetve jelölje meg X-el a megfelelő válaszokat!)*

A gazdaság teljesítményéről...		
(A) A gazdaság mezőgazdasági tevékenységből származó összes becsült nettó árbevétele (csak értékesítési tevékenységből, támogatások és egyéb nélkül):		
(1) 1 millió Ft alatt ☐	(2) 1-5 millió Ft között ☐	(3) 5-20 millió Ft között ☐
(4) 20-50 millió Ft között ☐	(5) 50-100 millió Ft között ☐	(6) 100 millió Ft felett ☐
(7) Nem tudom / nem akarom megadni ☐		
(B) Az alábbi termelési tevékenységek közül melyikből származott az árbevétele legnagyobb része:		
(1) Szántóföldi növénytermesztés ☐	(5) Baromfitartás ☐	
(2) Zöldség-gyümölcsstermesztés ☐	(6) Tejhasznú szarvasmarhatartás ☐	
(3) Erdészeti tevékenység ☐	(7) Húshasznú szarvasmarhatartás ☐	
(4) Sertéstartás ☐	(8) Egyéb, mégpedig:..... ☐	
(C) Milyen csatornákon értékesíti a termelés során képződött áruállapot <i>(Több válasz is megjelölhető!)</i>		
(1) Nagybani piac ☐	(4) Közvetlenül a feldolgozó ☐	
(2) Felvásárlónak/nagykereskedő a) termelői tulajdonú (TCS, TÉSZ, Szöv.) ☐	(5) Közvetlenül a kiskereskedelem a) Áruházlánc ☐	
b.) nem termelői tulajdonú (Rt., Kft.) ☐	b) Önálló bolt ☐	
(3) Közvetlenül végfogyasztó a) háztól ☐	(6) Egyéb, mégpedig:..... ☐	
b) Termelői piac ☐		

II. EGYÜTTMŰKÖDÉSI AKTIVITÁS

2.1. A gazdálkodó együttműködési aktivitása

(A) Gazdasága tagja-e, illetve csatlakozott-e az alábbiakban felsorolt gazdálkodói együttműködések valamelyikéhez? Kérjük, jelölje X-el a megfelelő válaszokat! *(Több válasz is megjelölhető!)*

FORMÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK (döntően írásbeli szerződésbe foglalt együttműködések, melyek működése jogilag szabályozott)	
(1) Termelői tulajdonú szervezeti forma (TCS, TÉSZ, Szövetkezet, Gépkör) ☐	(7) Klaszter ☐
(2) Termelői tulajdonú gazdasági társaság (Rt., Kft stb.) ☐	(8) Szakmai szervezet (pl. szaktanácsadás és egyéb szolgáltatások biztosítása) ☐
(3) Nem termelői tulajdonú gazdasági társaság (Rt., Kft stb.) ☐ (pl. integrátorok)	(9) Hegyközség ☐
(4) Erdőbirtokossági társulat ☐	(10) LEADER csoport ☐
(5) Terméktanács ☐	(11) Vízgazdálkodási társulat ☐
(6) Szakmaközi szervezet ☐	(12) Egyéb, mégpedig:..... ☐
INFORMÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK (rokoni, baráti, illetve ismerősi körben létrejövő, jellemzően szóbeli együttműködési megállapodások, melyek tartalma jogilag nem szabályozott, működésének feltételeit a benne résztvevő gazdálkodók alakítják ki)	
(13) Gépi bérszolgáltatás ☐	(18) Közös értékesítés ☐
(14) Kölcsönösségen alapuló (fizikai és/vagy gépi) munkák végzése ☐	(19) Termeléshez kapcsolódó szolgáltatások közös igénybevétele ☐
(15) Gépek, eszközök kölcsönadása egymásnak ☐	(20) Raktározás ☐
(16) Termelési erőforrások (pl. gépek, eszközök) közös beszerzése és használata ☐	(21) Egyéb, mégpedig: ☐
(17) Inputok közös beszerzése ☐	(22) Egyéb, mégpedig: ☐
(23) SEMMILYEN EGYÜTTMŰKÖDÉSSEN NEM VESZEK RÉSZT, ILLETVE NEM VAGYOK TAGJA ☐	

Az 1-22 pontok valamelyikének megjelölése esetén ugorjon a (C) kérdéshez!

(B) Amennyiben nem tagja semmilyen együttműködésnek, úgy mi ennek az oka? Kérjük, jelölje X-el a megfelelőnek tartott válasz(oka)t! *(Több válasz is megjelölhető!)*

(1) Korábban rossz tapasztalatom volt ☐	(11) Anyagilag túl sokba kerülne (pl. csatlakozási díj, működési hozzájárulás stb.) ☐
--	--

(2) Nincsenek információim az együttműködési formákról, ezért tartok tőlük ☐	(12) Egyszerűen nem éri meg, mert:
(3) Nem bízom a gazdatársaimban ☐	(a) túlzottan „belelátanak” a gazdaságom működésébe ☐
(4) Nem tudnék megbízni a szerveződés vezetőiben ☐	(b) nem származik belőle érdemi gazdasági hasznom ☐
(5) Azt hallottam, hogy ezek az együttműködések rosszul működnek ☐	(c) nem elég nagy a támogatás ☐
(6) Nem bízom a jelenlegi együttműködési formákban ☐	(d) túl bonyolult a jogi szabályozás ☐
(7) Nem ismerem a lehetőségeimet ☐	(e) túl sok időmet kötné le az adminisztráció ☐
(8) Nincs a környéken olyan együttműködés, amihez csatlakozni tudnék ☐	(f) Egyéb, mégpedig..... ☐
(9) Nincs rá szükségem, egyedül is boldogulok ☐	13) Egyéb, mégpedig..... ☐
(10) Nem akarok elköteleződni, függeni senkitől ☐	(14) Egyéb, mégpedig..... ☐

Kérjük, folytassa a (D) kérdéstől!

(C) Kérjük, értékelje 1-5 skálán az alábbi állításokat aszerint, hogy az együttműködésbe vagy együttműködésekbe történő belépésekor az egyes okok mennyire voltak meghatározóak, érvényesek (1- egyáltalán nem igaz; 2- nagyon kis mértékben; 3- kis mértékben; 4- közepes mértékben; 5- nagymértékben igaz)! A számokat kérjük a pontozott vonalra írja!

Az együttműködésbe történő belépés egyik legfontosabb oka a(z):	Kérjük, írja be a megfelelő számot!
(1) Értékesítés biztonságának javítása
(2) Alkuerő növelése
(3) Értékesítési árak kiszámíthatóságának javítása
(4) Termelési kockázat csökkentése
(5) Termelés koordinálása a piaci igények szerint – piaci kockázat csökkentése
(6) Inputanyagok, tenyészállatok közös, így vélhetően olcsóbb beszerzése
(7) Gépek, eszközök bérlésének, illetve bérbeadásának lehetősége
(8) Termesztéstechnológiai szaktanácsadás igénybevételének lehetősége
(9) Adózási, számviteli tanácsadás igénybevételének lehetősége
(10) Környezetbarát termelési módszerek alkalmazásának lehetősége
(11) Közösséghez való tartozás igénye
(12) Több támogatáshoz való hozzáférés lehetősége
(13) Pályázatírásban segítség
(14) Bizonyos pályázatoknál plusz pont a termelői szervezeti tagság

(15) Termelési erőforrásaim hatékonyabb kihasználása
(16) Bértárolás lehetősége
(17) Időmegtakarítás
(18) Közös feldolgozásból származó többletjövedelem
(19) A beszerzési és piaca jutási költségek csökkentése
(20) Információhoz való hozzájutás könnyebb és gyorsabb
(21) Képzés, oktatás
(22) Biztosabb a pénzhez jutás vevőktől a szervezeten keresztül, mint külön-külön
(23) Könnyebb a hitelekhez történő hozzájutás
(24) Inputok előfinanszíroztatásának lehetősége
(25) Egyéb, mégpedig:
(26) Egyéb, mégpedig:

(D) Milyen szolgáltatásokat vesz, illetve venne igénybe az együttműködés(ek)től, amelyekben részt vesz! Kérjük, minden sorban jelölje meg X-el a megfelelő választ!

Amennyiben gazdasága NEM VESZ RÉSZT SEMMILYEN EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN, kérjük a (3), (4) és (5) jelű oszlopok alapján értékelje az egyes szolgáltatási területeket a jövőre vonatkozóan, hogy azokban részt kíván-e venni!

Szolgáltatás megnevezése	(1) Igen, rendszeresen	(2) Igen, alkalom- szerűen	(3) Nem, de tervezem	(4) Nem, és nem is tervezem	(5) Szeretném, de nincs lehetőség
1. Inputanyagok (növényvédő szer, műtrágya, szaporító anyag stb.) beszerzése	☐	☐	☐	☐	☐
2. Előfinanszírozás	☐	☐	☐	☐	☐
3. Gépi szolgáltatás	☐	☐	☐	☐	☐
4. Logisztika, közös szállítás, megtermelt áru begyűjtése	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bértárolás, hűtés	☐	☐	☐	☐	☐
6. Göngyöleg kihelyezése	☐	☐	☐	☐	☐
7. Közös értékesítés	☐	☐	☐	☐	☐
8. Hulladékbegyűjtés	☐	☐	☐	☐	☐
9. Technológiai tanácsadás	☐	☐	☐	☐	☐
10. Képzés, oktatás	☐	☐	☐	☐	☐
11. Jogi tanácsadás	☐	☐	☐	☐	☐
12. Adózási, számviteli tanácsadás	☐	☐	☐	☐	☐
13. Pályázatírásban segítség	☐	☐	☐	☐	☐

14. Szakmai érdekképviselő	☐	☐	☐	☐	☐
15. Egyéb1:	☐	☐	☐	☐	☐
16. Egyéb2:	☐	☐	☐	☐	☐

III. BIZALOM

3.1. Kérjük, értékelje a következő állításokat 1-5 skálán aszerint, hogy azokkal mennyire ért egyet (*Egyáltalán nem értek egyet 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen egyetértek!*) Az Ön által megfelelőnek ítélt számértéket kérjük jelölje meg!

(1) Az emberek nagy része megbízható.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(2) Az emberek nagy része becsületes.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(3) Az emberek ma ugyanolyan becsületesek, mint 20-30 évvel ezelőtt.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(4) Soha nem lehet az ember eléggé óvatos, amikor egy másik emberben megbízik.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(5) Úgy érzem, hogy gazdatársaim feltétlen betartják az adott szavukat.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(6) Úgy érzem, hogy a gazdatársaim a gazdálkodási körülmények kedvezőtlen alakulása esetén sem cselekednének a káromra.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(7) Úgy gondolom, hogy gazdatársaim megfelelően képzettek, rendelkeznek a gazdálkodáshoz szükséges kompetenciával, tudással.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(8) Úgy gondolom, hogy a szerződéses partnerek általában megbízhatóak. Amennyiben semmilyen szerződéssel NEM rendelkezik, kérjük ezt a kérdést hagyja ki, s lépjen a IV. ponthoz!

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

IV. EMBERI KAPCSOLATOK

4.1. Kérjük, értékelje a következő állításokat 1-5 skálán aszerint, hogy azokkal mennyire ért egyet (*Egyáltalán nem értek egyet 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Teljesen egyetértek!*) Amennyiben több együttműködésben is részt vesz, akkor a válaszokat a gazdasága szempontjából legfontosabbnak ítélt együttműködésre vonatkozóan adja meg! Az Ön által megfelelőnek ítélt számértéket kérjük jelölje meg!

Amennyiben SEMMILYEN EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN NEM VESZ/VETT RÉSZT, kérjük, lépjen az V. ponthoz!

(1) Úgy hiszem, hogy az együttműködésben az emberi kapcsolatok („emberség”) fontosabb, mint az üzleti, anyagi szempontok.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(2) Úgy gondolom, hogy köztem és az együttműködésben résztvevő tagtársaim/tulajdonostársaim/integrátorok között nagyon jók az emberi kapcsolatok.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(3) Úgy hiszem, hogy az együttműködés, melyben én is tag vagyok, nagyon jól működik, magas szintű a tagok/tulajdonostársak/integrátorok között az egyetértés.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(4) Rendkívül fontos számomra, hogy az együttműködés többi tagja/tulajdonostársa/integrátora jó véleménnyel legyen rólam.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(5) Tapasztalataim szerint a tagtársaim/tulajdonostársaim/integrátorok az együttműködéssel kapcsolatos vállalásaikat, kötelezettségeiket a lehető legmagasabb szinten teljesítik.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(6) A mindennapi közös munka során azt tapasztalom, hogy az együttműködés vezetése az együttműködéssel kapcsolatos feladatait a lehető legmagasabb szinten teljesíti.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

(7) Úgy gondolom, hogy az együttműködéssel kapcsolatos vállalásaimat, kötelezettségeimet a lehető legmagasabb szinten teljesítem.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

V. JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK, ELKÉPZELÉSEK

5.1. Tervezi-e valamilyen együttműködésbe való belépését? Amennyiben igen, jelölje meg X-el annak formáját! (Igen válasz esetén több válasz is megjelölhető!)

1) NEM

2) IGEN

2.1. Gazdasági célú:

2.1.1. Formális

a) Termelői tulajdonú szervezeti forma (TCS, TÉSZ, Szövetkezet)

b) Termelői tulajdonú gazdasági társaság (Rt., Kft stb.)

c) Nem termelői tulajdonú gazdasági társaság (Rt., Kft stb.)

d) Egyéb, mégpedig:.....

2.1.2. Informális

2.2. Nem kifejezetten gazdasági célú szakmai szervezet

2.3. Egyéb, mégpedig:.....

VI. MEGJEGYZÉSEK, VÉLEMÉNYEK

Kérjük, fogalmazza meg, ha bármi véleménye, megjegyzése van a mezőgazdasági termelői együttműködéssel kapcsolatban, s a fenti kérdések nem tértek ki rá.

KÖSZÖNJÜK VÁLASZAIT, SEGÍTSÉGÉT!

2. MELLÉKLET

Záró szimpózium

"A szövetkezés - együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikro-gazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban"

OTKA K105730 sz. téma

(2012. szeptember 1.- 2017. augusztus 31.)

2017. június 16. (09.00 - 15.00)

MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet

(Budapest, Budaörsi út 45., 8. emelet, 804-es terem)

Köszöntés

Bevezető előadás:

Baranyai Zsolt – Szabó G. Gábor: Helyzetértékelés a magyar élelmiszer-gazdasági termelők együttműködési aktivitásáról – az OTKA K105730. sz. kutatási téma legfőbb következtetései

I. Normák, értékek és attitűd

Szabó Gábor: Társadalmi tőke és együttműködés a magyar élelmiszer-gazdaságban

Benedek Andrea: Az egyéni értékek együttműködést befolyásoló hatása

Tóth-Bordásné Marosi Ildikó: Másokkal együtt vagy inkább magányos farkasként? - Hallgatói attitűdvizsgálatok

II. Elmélet és szabályozás az Európai Unióban

Jámbor Attila – Szabó G. Gábor: Együttműködés az európai élelmiszer-gazdaságban: szakirodalmi körkép

Vásáry Miklós: Eredmények és kihívások a termelői együttműködések agrárpolitikai szabályozásában

SZÜNET (20 perc)

III. Együttműködés az élelmiszer-gazdasági gyakorlatban I.

Rácz Katalin – Dudás Gyula: Az Európai Unióban elismert termelői együttműködések szerepe a magyar mezőgazdaságban

Kovács Zoltán – Baranyai Zsolt: A bizalom hatása a tagok elégedettségére – Egy felmérés tapasztalatai a "Paprikakertész " termelői szerveződés példáján keresztül.

Szabó Dorottya: A termelői piacok fogyasztói megítélésének sajátosságai

Kiss Konrád - Takácsné György Katalin: Lehet-e termelői összefogás a RÉL-ek mentén? - Egy felmérés tapasztalatai

(2. MELLÉKLET folyt.)**SZÜNET (15 perc)**III. Együttműködés az élelmiszer-gazdasági gyakorlatban II.

Takács István: A mezőgazdasági együttműködések és a sharing economy

Erdeiné Késmárki-Gally Szilvia: Az együttműködések szerepe az erőgéppállomány és üzemeltetési költségeinek változásában (a magyar mezőgazdaságban)

Szabó G. Gábor: A bizalom menedzsment szemléletű és tranzakciós költség alapú dinamikus és komplex elméleti modellje

VITA

(rendelkezésre álló idő függvényében, legalább 45 perc)

Szabó G. Gábor - Baranyai Zsolt: Összefoglaló gondolatok, tanulságok, jövőbeni kutatási irányok, tervek (max. 10 perc)

Megjegyzések:

1) Az előadások ideje 15 perc, valamint minden egyes előadás után 5 perc kérdés-válasz lehetőség, amennyiben az előadó nem merítette ki a teljes időkeretet (témánként max. 20 perc). A program végén nyílik lehetőség a részletes vitára.

2) Saját használatra, illetve a tervezett tanulmánykötet szerkesztésében segítségként tervezzük felvenni az előadások, kérdések és a vita hanganyagát, kérem, hogy akit ez zavar, jelezze előre.

Budapest, 2017. június 7.

Üdvözlettel:

Dr. Szabó G. Gábor
tudományos főmunkatárs
kutatásvezető
OTKA K105730 sz. projekt

3. MELLÉKLET

MEGHÍVÓ és PROGRAM

Könyvbemutató és interaktív eszmecsere

az OTKA K105730 sz. téma által támogatott

"A szövetkezés - együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikro-gazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban" c. könyv

(Agroinform Kiadó, 2017, Szerk.: Szabó G. Gábor-Baranyai Zsolt)
megjelenése alkalmából

2017. szeptember 15. (10.00 - 14.00)

MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet
(1112 Budapest, Budaörsi út 45., 8. emelet, 804-es terem)

Köszöntő: **Dr. Fertő Imre igazgató** (MTA KRTK KTI)

Könyvajánló: **Dr. Biró Szabolcs** (AKI)

Válogatott előadások a könyv néhány fejezetéhez kapcsolódóan:

Dr. Szabó G. Gábor (MTA KRTK KTI) – **Dr. Baranyai Zsolt** (Metropolitan Egyetem): A „Szövetkezés-együttműködés...” c. könyv és az OTKA K105730. sz. kutatás legfontosabb tanulságai és ajánlásai

Dr. Benedek Andrea (Eszterházy Károly Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar): Az egyéni értékek együttműködést befolyásoló hatása

Rác Katalin (AKI) – **Dr. Dudás Gyula** (AKI): Az Európai Unióban elismert termelői együttműködések szerepe a magyar mezőgazdaságban

Szabó Dorottya (AKI): A termelői piacok fogyasztói megítélésének sajátosságai

Felkért hozzászólások a gyakorlatból:

Adamcsik László (elnök, Csabai Raktárszövetkezet)

Ledó Ferenc (elnök, Délalföldi Kertészek Szövetkezete és FruitVeB)

Dr. Kujáni Katalin (kutatási menedzser, Discovery R&D Center)

Hozzászólások, vita (amíg kérdések vannak, de legkésőbb 14 óráig)

A részvételről szíves visszajelzését várjuk, névvel, autóval érkezés esetén rendszámmal együtt, 2017. szeptember 13-ig, a szabo.gabor@krtk.mta.hu e-mail címre!

Budapest, 2017. szeptember 1.

Üdvözlettel:

Dr. Szabó G. Gábor
szerkesztő és kutatásvezető
OTKA K105730 sz. projekt

4. MELLÉKLET

AZ OTKA KUTATÁSI TÉMA (K 105730) FELTÜNTETÉSÉVEL MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK ILLETVE KONFERENCIA ELŐADÁSOK LISTÁJA (2012. szeptember 1. -2017. július 31.)

FOLYÓIRAT KÖZLEMÉNYEK

1. Baranyai Zsolt - Kovács Zoltán - Vásáry Miklós (2013): Közös lónak valóban túros a háta?! – avagy a magyar géphasználati együttműködések vizsgálatának néhány tapasztalata. *Gazdálkodás*, 57 (2), pp. 136-146.
2. Szabó G. Gábor (2013): Gondolatok az élelmiszer-gazdasági szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről. *Gazdálkodás*, 57 (3), pp. 203-223.
3. Takács István - Baranyai Zsolt (2013): A géphasználati együttműködések, avagy a „virtuális üzemek” elmélete és gyakorlata a magyar mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 57 (3), pp. 270-281.
4. Dudás Gyula - Juhász Anikó (2013): A magyarországi TЭСZ-ek gazdasági szerepének vizsgálata számviteli megközelítés alapján. *Gazdálkodás*, 57 (3), pp. 282-292.
5. Harangi-Rákos Mónika - Szabó Gábor - Popp József (2013): Az egyéni és társas gazdaságok gazdasági szerepének főbb jellemzői a magyar mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 57 (6), pp. 532-543.
6. Szabó G. Gábor – Barta István (2014): A mezőgazdasági termelői szervezetek-szövetkezetek jelentőségének és helyzetének változása az EU-csatlakozás után. *Gazdálkodás*, 58 (3), pp. 263-278.
7. Zsolt Baranyai - Gábor G. Szabó - Miklós Vásáry (2014): Analysis of machine use in farming - Is there any future for Machinery sharing arrangements in Hungarian agriculture? *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists (Roczn. Nauk. SERiA)*, 16 (3), pp. 24-30.
8. Baranyai Zsolt - Huzdik Katalin - Szabó G. G. (2015): A bizalom egyes dimenzióinak szerepe a magyarországi termelői szerveződések életében. *ANNALES (BUDAPESTI KOMMUNIKÁCIÓS ÉS ÜZLETI FŐISKOLA)* 8: pp. 5-17. (2015)
9. Mészáros Sándor - Szabó Gábor (2015): Vitazáró: Hatékonyság és foglalkoztatás a magyar mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 59 (2), pp. 175-188. (ISSN 0046-5518)
10. Szabó G. Gábor - Juhász Anikó (2015): Comparative case studies of trust and governance issues in the Hungarian fruit and vegetable sector. *EKONOMIKA I ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTWA / ECONOMICS AND ORGANIZATION OF ENTERPRISE* 66 (1) (780), pp. 109-119.

11. Baranyai Zsolt (2016): Factors of trust in Hungarian agriculture – some experiences based on Sholtes' model. *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists (Roczn. Nauk. SERiA)*, 18 (4), pp. 14-19.
12. Zsolt Baranyai - Zoltán Kovács - Árpád Papp-Váry (2017): The effect of trust on the performance and satisfaction of co-operative members at the 'Paprikakertész' Producer Organisation. *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists (Roczn. Nauk. SERiA)*, 19 (2), pp. 20-26. (DOI:10.5604/01.3001.0010.1153)

KÖNYV

1. Baranyai Zsolt (2015): Géphasználati együttműködések: Elmélet és gyakorlat a magyar mezőgazdaságban. Miskolc: A közgazdasági-módszertani képzés fejlesztéséért Alapítvány, 2015. 320 p. (ISBN: 978-963-12-4689-6)
2. Szabó G. Gábor (szerk.) – Baranyai Zsolt (szerk.) (2017): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. Budapest, Agroinform, 2017. 361 p. (ISBN 978-615-5666-16-2)

KÖNYVRÉSZLETEK

1. Baranyai Zsolt - Kovács Zoltán - Vásáry Miklós (2013): Gazdálkodói együttműködések – Egy felmérés tapasztalatai a Dél-alföldi régióban a változó vidékfejlesztési politika tükrében. In: Lukovics Miklós – Savanya Péter (szerk.): Új hangsúlyok a területi fejlődésben. Szeged: JATEPress, 2013, pp. 168-185. (ISBN:978-963-306-247-0)
2. Kovács Zoltán – Baranyai Zsolt – Szabó G. Gábor (2016): Az együttműködési aktivitás és morális kockázat összefüggései egy termelői szerveződésben. In: Takácsné György Katalin (szerk.): Innovációs kihívások és lehetőségek 2014-2020 között: XV. Nemzetközi Tudományos Napok. 1704 p. Konferencia helye, ideje: Gyöngyös, Magyarország, 2016.03.30-2016.03.31. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, 2016. pp. 955-963. (ISBN:978-963-9941-92-2)
3. Baranyai Zsolt – Szabó G. Gábor (2016): Kérdőíves felmérés a magyar gazdálkodók együttműködési aktivitásáról. In: Takácsné György Katalin (szerk.): Innovációs kihívások és lehetőségek 2014-2020 között: XV. Nemzetközi Tudományos Napok. 1704 p. Konferencia helye, ideje: Gyöngyös, Magyarország, 2016.03.30-2016.03.31. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, 2016. pp. 157-165. (ISBN:978-963-9941-92-2)
4. Szabó G. Gábor (2016): Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban. In: Fertő Imre - Mizik Tamás (szerk.): Agrárgazdaságtan I.: Mezőgazdasági árak és piacok. 334 p. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2016. pp. 275-305. (Nemzetközi Gazdaságtan Szakkönyvtár) (ISBN:978 963 05 9727 2)
5. Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (2016): Termelői tulajdonú marketingszervezetek-szövetkezetek versus gazdasági társaságok: értékesítési csatornaválasztás a magyar mezőgazdaságban. In: Fehér András - Kiss Virág Ágnes - Dr. Soós Mihály - Dr.

- Szakály Zoltán (szerk.): EMOK – XXII. Országos konferencia, Debrecen – Hitelesség és értékorientáció a marketingben. Tanulmánykötet, Debrecen: Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Marketing és Kereskedelem Intézet, 2016., 765 p. pp. 619-628. (ISBN: 978-963-472-850-4)
6. Baranyai Zsolt - Szabó G. Gábor (2017): Helyzetértékelés a magyar gazdálkodók együttműködési aktivitásáról. In: Takács I. (szerk.): Az együttműködési attitűdök gazdasági-társadalmi hatótényezői az Észak-magyarországi Régióban működő kkv-kban. 190 p. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, 2017. pp. 71-83.(ISBN: [978-963-12-8815-5](#))
 7. Zoltán Kovács – Zsolt Baranyai – Miklós Vásáry (2017): Drivers of Trust - Some Experiences of an Empirical Survey at 'Paprikakertész' Producer Organisation. In: István Takács ed.: MANAGEMENT, ENTERPRISE AND BENCHMARKING IN THE 21ST CENTURY: "Global challenges, local answers", 510 p. Budapest: Óbuda University, Keleti Faculty of Business and Management, pp.205-215. (ISBN: 978-963-449-027-2)
 8. Szabó G. Gábor (2017): A marketingszövetkezetek. In: Szakály Z. (szerk.): Élelmiszer-marketing. 518 p. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2017. pp. 402-414. (ISBN: [9789634540618](#))
 9. Szabó G. Gábor (2017): Előszó. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp. 9-12. (ISBN 978-615-5666-16-2)
 10. Baranyai Zsolt – Szabó G. Gábor (2017): A termelői szövetkezés–együttműködés gazdasági-társadalmi feltételei és akadályai a magyar mezőgazdaságban – az NKFI alap (OTKA) K105730. sz. kutatási téma legfőbb empirikus eredményei és következtetései. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.15-64. (ISBN 978-615-5666-16-2)
 11. Szabó Gábor (2017): A társadalmi tőke elmélete és szerepe a magyar nemzetgazdaságban. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.67-92. (ISBN 978-615-5666-16-2)
 12. Jámbor Attila – Szabó G. Gábor (2017): Szövetkezeti együttműködés az európai élelmiszer-gazdaságban: szakirodalmi körkép. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroinform, pp.113-134. (ISBN 978-615-5666-16-2)

13. Baranyai Zsolt – Kovács Zoltán – Papp-Váry Árpád (2017): A bizalom hatása a tagok elégedettségére – egy felmérés tapasztalatai a „PAPRIKAKERTÉSZ” termelői szerveződés példáján keresztül. In: Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (szerk.): A szövetkezés–együttműködés gazdasági és társadalmi akadályai, makro- és mikrogazdasági feltételei, valamint fejlesztési lehetőségei a magyar élelmiszer-gazdaságban. 2017. 361p. Budapest, Agroiinform, pp. 209-232. (ISBN 978-615-5666-16-2)

KONFERENCIA ELŐADÁSOK KIADVÁNYBAN MEGJELENTETVE

1. Szabó Gábor - Szabó G. Gábor (2013): Bizonytalanság és bizalmatlanság: a társadalmi tőke és együttműködés az élelmiszer-gazdaságban. In: "Hensch Árpád" nyomdokain c. konferencia előadásainak anyagai (Szerk.: Hegyi Judit) NyME Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományok Kar Gazdaságtudományi Intézet, Mosonmagyaróvár, 2013. április 25. CD, pp. 1-14 (ISBN 978-963-334-108-7)
2. Baranyai Zsolt - Kovács Zoltán - Vásáry Miklós (2013): Kapcsolati hálók elemzése a géphasználati együttműködésekben. In: [Georgikon Napok] (szerk.): A jövő farmja. 55. Georgikon Napok. Konferencia helye, ideje: Keszthely, Magyarország, 2013.09.26-2013.09.27. Keszthely: Pannon Egyetem, Georgikon Kar, Paper 6., pp. 455-469. (ISBN:978 963 9639 53 9)
3. Szabó Gábor - Szabó G. Gábor (2014): A mezőgazdaság, ezen belül a szövetkezetek helyzetét meghatározó tényezők történelmi visszatekintésben. In: Schmidt R. - Bali Papp Á. (szerk.): XXXV. Óvári Tudományos Nap (Mosonmagyaróvár, Nyugat-magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, 2014. november 13.): A magyar és nemzetközi agrár- és élelmiszer-gazdaság lehetőségei. XXXV Óvári Tudományos Nap előadások és poszterek teljes anyaga CD-n. Mosonmagyaróvár: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, pp. 102-107. (ISBN: 978-963-334-194-0)
4. Szabó G. Gábor - Barta István (2014): A szövetkezeti és a korlátolt felelősségű társasági forma összehasonlítása a magyarországi termelői együttműködések fejlődésének sikere szempontjából. In: Kis Livia Benita, Lukács Gábor, Nagy Barbara, Tóth Gergely (szerk.): Évfordulók - trendfordulók Festetics Imre születésének 250. évfordulója: LVI. Georgikon Napok, Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, 2014. október 2-3., pp. 397-406. (ISBN: 978-963-9639-60-7)
5. Baranyai Zsolt - Dudás Gyula - Vásáry Miklós - Kovács Zoltán - Szabó G. Gábor (2014): A bizalom egyes dimenzióinak szerepe a magyarországi termelői szerveződések életében, In: Takácsné György Katalin (szerk.): XIV. Nemzetközi Tudományos Napok, Előadások és poszterek összefoglalói - 14th International Scientific Days, Summaries of presentations and posters: „Az átalakuló, alkalmazkodó mezőgazdaság és vidék” - „Changing, Adapting Agriculture and Countryside”. 264 p. Konferencia helye, ideje: Gyöngyös, Magyarország, 2014.03.27-2014.03.28. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, pp. 129-136. (ISBN: 978-963-9941-75-5)
6. Baranyai Zsolt - Naárné Tóth Zsuzsanna - Vinogradov Szergej - Kovács Zoltán - Vásáry Miklós (2014): Van-e létjogosultsága a géphasználati együttműködéseknek a

magyar mezőgazdaságban?: Üzemek géphasználati jellemzőinek elemzése. In: Takácsné György Katalin (szerk.): XIV. Nemzetközi Tudományos Napok, Előadások és poszterek összefoglalói - 14th International Scientific Days, Summaries of presentations and posters: „Az átalakuló, alkalmazkodó mezőgazdaság és vidék” - „Changing, Adapting Agriculture and Countryside”. 264 p. Konferencia helye, ideje: Gyöngyös, Magyarország, 2014.03.27-2014.03.28. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola, pp. 137-147. (ISBN: 978-963-9941-75-5)

7. Baranyai Zsolt - Szabó G. Gábor (2016): A bizalom tényezői a magyar mezőgazdaságban: egy felmérés tapasztalatai a Sholtes modell alapján. In: Nagy Zita Barbara (szerk.): LVIII. Georgikon Napok: Felmelegedés, ökolábnyom, élelmiszerbiztonság. 462 p. Keszthely, Magyarország, 2016.09.29-2016.09.30. Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Kar, pp. 30-37. (ISBN: [978-963-9639-85-0](#))
8. Szabó, Gábor G.- - Baranyai, Zsolt (2017): A szövetkezés-együttműködés akadályai és feltételei a magyar mezőgazdaságban - az OTKA K105730. sz. kutatás legfontosabb tanulságai és ajánlásai. In: Nagy Zita Barbara (szerk.): LIX. Georgikon Napok: A múlt mérőföldkövei és a jövő kihívásai, Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Kar, 2017. szeptember 28-29. Kivonat kötet, 194. p. (ISBN 978-963-9639-88-1, p. 159.)

KONFERENCIA ELŐADÁSOK

1. Szabó G. Gábor (2013). Szövetkezés a modern európai élelmiszer-gazdaságban: elmélet és gyakorlat. „Együttműködési és társulási formák a jövő gazdaságában” XXII. Közgazdász Vándorgyűlés és Konferencia. Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Nagyvárad, Partiumi Keresztény Egyetem, 2013. október 18–20.
2. Szabó G. Gábor (2013): Main conclusions of the 2011-2012 research project “Support for Farmers’ Cooperatives (SFC)” and its implications for Hungary. Előadás a “Transition in Agriculture - Agricultural Economics in Transition X” c. konferencián, Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences – Corvinus University, Budapest, 06-07 November, 2013.
3. Gábor G. Szabó – Zsolt Baranyai – István Barta (2014): „Sustainability of Emerging Agricultural Co-operatives in the New Member States of the EU: Hungarian Experience”. Paper prepared for presentation for the 142nd EAAE Seminar, Growing Success? Agriculture and rural development in an enlarged EU. May 29-30, 2014, Corvinus University of Budapest, Budapest, Hungary, pp. 1-18. (letölthető: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/170295/2/SzaboGGBaranyaiZsBartaIEAAESe mBp2014Paper.pdf>)
4. Gábor G. Szabó – Miklós Vásáry – Zsolt Baranyai (2014): The role of trust in fruit and vegetable producer organisations – Case study from Hungary. Poster paper prepared for presentation at the EAAE 2014 Congress ‘Agri-Food and Rural Innovations for Healthier Societies’ August 26 to 29, 2014 Ljubljana, Slovenia, pp. 1-6. (letölthető: http://ageconsearch.umn.edu/record/182935/files/SzaboetalEAAE2014_poster_paper_Final.pdf)

5. Szabó G. Gábor (2014): A szövetkezetek/termelői szervezetek sikerességének gazdasági és társadalmi feltételei, illetve akadályai Magyarországon az EU csatlakozás után. „A modern Erdély gazdasági jövőképe”: XXIII. közgazdász vándorgyűlés és konferencia. Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Székelyudvarhely, 2014. október 17–19.
6. Gábor G. Szabó (2015): Economic and social prerequisites and constrains of co-operation among producers in the agri-food economy. Presentation for the Ph.D. workshop for Ph.D. students of University of Kaposvár, 17 April, 2015, Centre for Economic and Regional Studies, Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences (CERS IE-HAS), Budapest.
7. Szabó G. Gábor (2015): Az agrárium szereplői közötti szövetkezési és integrációs hajlandóságról készülő felmérés előkészítő munkája (NAK - MTA KRTK KTI együttműködés). Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szövetkezési integrációs és agrárgazdasági szolgáltatási országos osztályülés, Budapest, 2015. 04. 28.
8. Baranyai Zsolt - Kovács Zoltán - Szabó G. Gábor (2015): A morális kockázat és az együttműködési aktivitás összefüggései – empirikus tapasztalatok. MAKE 2015 Konferencia Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2015. május 12.
9. Gábor G. Szabó – Zsolt Baranyai (2015): Survey among Hungarian agricultural producers on their cooperation activity. Presentation for „Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition XII” Workshop, November 25-26, 2015, Centre for Economic and Regional Studies, Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences (CERS IE-HAS), Budapest, Hungary
10. Szabó G. Gábor (2015): A nyugat-európai élelmiszer-gazdasági szövetkezés modellfejlődésének tanulságai. „Szövetkezet vagy szövetkezés?” Fiatal Tudósok Estje a Doktoranduszok Országos Szövetsége Szervezésében. Szent István Egyetem, GTK Kari Tanácsterem, Gödöllő, 2015. december 7. (Megjegyzés: videofelvétel van)
11. Szabó G. Gábor (2016): Különböző bizalomkategóriák és –szintek dinamikus összefüggései: egy tranzakciós költség alapú menedzsment szempontú megközelítés lehetőségei élelmiszer-gazdasági együttműködések vizsgálatában. MAKE 2016 Konferencia, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2016. május 19.
12. Zsolt Baranyai - Gábor G. Szabó (2016): Obstacles to co-operation: some empirical experiences from Hungarian agriculture. ICA 2016 Research Conference: New Strategies for Co-Operatives, Universidad de Almería, Almería, Spain, 24-27 May 2016
13. Szabó G. Gábor (2016): A bizalom tranzakciós költség alapú dinamikus és komplex elméleti modellje és néhány gyakorlati következtetése az élelmiszer-gazdasági menedzsment részére. LVIII. Georgikon Napok: Felmelegedés, ökolábnyom, élelmiszerbiztonság. Pannon Egyetem Georgikon Kar, Keszthely, 2016.09.29-30.
14. Gábor G. Szabó - Zsolt Baranyai (2016): Producer owned organisations/co-operatives versus companies: choices of marketing channels in Hungarian agriculture. Presentation for Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition XIII.

Centre for Economic and Regional Studies, Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences (CERS IE-HAS), Budapest, November, 11-12, 2016.

15. Szabó G. Gábor (2016): Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban. Herman Ottó Ünnepe: Herman Ottó Konferencia Központ, 1223 Budapest, Nagytétényi út 190., 2016. december 14.
16. Gábor G. Szabó (2017): Co-operation in the food supply chain: some empirical experiences from the Hungarian agriculture. Presentation for DG AGRI Conference on 'The role of Interbranch Organisations (IBOs) in the food supply chain'. Commission building Charlemagne, rue de la Loi, 170, 1040 Brussels, March 24, 2017.
17. Szabó G. Gábor (2017): A szövetkezés, együttműködés jelentősége, akadályai és feltételei a mezőgazdaságban külföldi minták és egy magyarországi országos felmérés tapasztalatai alapján. ENSZ 17 Fenntartható Fejlesztési Célja (SDG) Magyarországi megvalósításának a lehetőségeit vizsgáló sorozat. 2. Cél: Véget vetni az éhezésnek, biztosítani az élelmiszerbiztonságot, javítani az élelmiszerellátást és előmozdítani a fenntartható mezőgazdaságot. Ökopolisz Alapítvány, Magnet Ház, Budapest, 2017. április 6.
18. Gábor G. Szabó – Zsolt Baranyai (2017): Macro- and micro-level factors of successful agricultural co-operation in a transition country: the case of Hungary. Presentation at the 91th Annual Conference of the Agricultural Economics Society, Dublin, 24 - 26 April 2017.
19. Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt (2017): A termelői együttműködés problémái, illetve sikerességének makro- és mikro-szintű feltételei a magyar élelmiszer-gazdaságban. VIII. FALUKONFERENCIA: „VÉGLETEK VIDÉKEN” az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete szervezésében. Regionális Könyvtár és Tudásközpont, Pécs, 2017. május 18-19.
20. Gábor G. Szabó – Zsolt Baranyai (2017): Different forms of cooperation in marketing channels: some results from a nationwide empirical survey among Hungarian agricultural producers. Presentation for International Co-operative Alliance Global Research Conference, 20-23 June 2017, University of Stirling.
21. Szabó, Gábor G. – Kovács, Zoltán – Baranyai, Zsolt (2017): Main causes for entries to producers' organisation and motivating factors for agricultural producers to market their produce through it - some Hungarian research experiences from the fruit and vegetable sector. Contribution presented at the XV EAAE Congress, "Towards Sustainable Agri-food Systems: Balancing Between Markets and Society" August 29th – September 1st, 2017, Parma, Italy. pp.1-12.
22. Szabó, Gábor G. – Baranyai, Zsolt (2017): A szövetkezés-együttműködés akadályai és feltételei a magyar mezőgazdaságban - az OTKA K105730. sz. kutatás legfontosabb tanulságai és ajánlásai. LIX. Georgikon Napok: A múlt mérőköve és a jövő kihívásai, Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Kar, 2017. szeptember 28-29. (13 dia).